

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > Nyheder og aktiviteter (<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2>) > Gamlesagen[← Forrige artikel \(http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/tv-tips-uge-51-2020\)](#)

Gamlesagen

Kategori: Nyheder og aktiviteter

Visninger: 1589

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen)

[online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen)) **t** ([https://twitter.com/home?status=.](https://twitter.com/home?status=)

Aktiviteten kan ses på [\[2/gamlesagen\]\(http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen\)\) **in** \(\[http://www.linkedin.com/shareArticle?\]\(http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen&title=\)](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-</p></div><div data-bbox=)

[mini=true&url=http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen&title=)

[2/gamlesagen&title=\)](http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/gamlesagen&title=)

Ida-Elisabeth Andersen og Dorrit Pedersen

Gamlesagen. Mellem filantropi og velfærdsstat

Fonden Ensommes Gamles Værn 2020

Dengang seniorer var gamle

Af Preben Etwil

Ida-Elisabeth Andersen og Dorrit Petersen har skrevet en dejlig læsbar bog om Ensomme Gamle Værns (EGV's) historie.

Det er bogen, der bringer læseren igennem historien om, hvordan det danske samfund for ældre på godt hundrede år gik fra almisser og filantropi til offentlige velfærdsrettigheder – hvordan de ældre blev overladt til privat velgørenhed på borgerskabets nåde, til at seniorer i dag kræver deres liv og rettigheder respekteret på lige fod med andre borgere.

Bogen er kronologisk bygget op fra Ensomme Gamles Værns stiftelse i 1910, frem til kommunernes overtagelse og drift af foreningens mange plejecentre fra 1960'erne, etablering af Ældre Sagen i 1986 og til udskillelse og selvstændiggørelse af Fonden Ensomme Gamles Værn i 2012.

Bogen har ud fra et rent faghistorisk syn en del mangler, men de opvejes fuldt ud af en levende fortællerstil, der giver et rigtig godt indtryk af livet som gammel, fattig og ensom gennem 1900-tallets København.

Det at den fysiske fattigdom for store dele af ældrebefolkningen gradvist forsvandt i løbet af 1900-tallet, udhulede også gradvist grundlaget for Ensomme Gamles Værns filantropiske virke.

Bortset fra brugerbetaling på nogle mindre EGV-drevne alderdomshjem, stammede pengene til hjælpearbejdet hovedsageligt fra to store årlige indsamlinger samt på arv og gaver. Helt op til begyndelsen af 1960'erne modtog EGV overhovedet ingen offentlige tilskud – alt kørte på offer- og velvillig filantropi. Men herfra bliver EGV faktisk en storentreprenør på ældreområdet finansieret af den nye velfærdsstat. Denne udvikling skabte også problemer i forhold til det hjælpearbejde, den oprindelig var sat i verden for at lindre eller løse – at bekæmpe fattigdom og ensomhed blandt samfundets ældre borgere.

Sammenholdt med at EGV heller ikke kunne håndtere foreningens demokratiske underskud, var fremtidsudsigterne yderst dystre, og enden blev da også, at de mere erhvervsmæssige engagementer hvori EGV var involveret, i løbet af 1970'erne og 1980'erne blev udskilt, overdraget eller direkte nedlagt. Det folkelige og socialpolitiske hjælpearbejde i foreningen var så at sige langsomt men sikkert gået fløjten.

Dette resulterede også til sidst i, at det almene foreningselement, der stadig var tilbage i EGV blev omdannet og selvstændiggjort gennem dannelsen af Ældre Sagen i 1986.

Bogen er kronologisk bygget op, startende med at beskrive grundlæggeren, præsten Herman Kochs brud med De Samvirkende Menighedsplejer i København og dannelsen af foreningen Ensomme Gamles Værn i slutningen af 1910. Det hele skete under beskedne kår i samarbejde med Damernes Hjælpeforening, kristne studenter og under ledelse af en såkaldt bispinde. Så var linjen lagt – velmenende hattedamer af religiøs tilsnit, glade studenter fra provinsen, og en overskudskvinde, der tilfældigvis var gift med en biskop. Ingen skulle være i tvivl om, at hjælpearbejdet blandt ældre skulle ses i lyset af, at man for enhver pris ville holde den tiltagende socialisme, i form af Socialdemokratiet, nede i København.

Men uanset hvordan man end vender og drejer det, er der heller ingen tvivl om, at det sociale hjælpearbejde både var nyttigt og givende – både for modtagere og givere. Fattigdom og ensomhed blandt ældre i København var både meget udtalt og udbredt i begyndelsen af 1900-tallet. Bogen giver nogle fremragende beskrivelser af, hvor kummerligt mange ældre og ensomme levede på den tid. Det uagtet, at der også blev drevet en del kristen mission i hjælpearbejdet.

Foreningens hjælpearbejde tiltrak især kvinder fra det bedre borgerskab som frivillige, og som stod for at organisere kulturelle og sociale fællesskaber, fx landophold, bespisninger og vinterstuer med underholdning og foredrag, som mange gamle kunne deltage i. Til trods for kvindernes dominans i det praktiske hjælpearbejde, var det mændene, der ledelsesmæssigt "sad" på organisationen. Fuldstændig tidstypisk om end kvinderne i begyndelsen, især efter datidens normer, havde en relativ stor repræsentation i den selvsupplerende bestyrelse. Men denne flotte kvinderepræsentation blev nu også over tid udtyndet betragtelig.

Blandt de ensomme gamle, der fik hjælp fra EGV, var det også i overvejende grad enlige kvinder, der dominerede billedet. For det første var der mange tidligere tjenestepiger, da alderdommen indtraf, der blev smidt ud af deres tjenesteforhold uden mulighed for livets opretholdelse. For det andet levede kvinderne som regel længere end mændene, og for dem, der havde været gift, var manden som regel også ældre end kvinden, og dermed død inden at kvindens ensomhed og fattigdom indtraf.

Men EGV's arbejde bestod af mere og af andet end sociale arrangementer og kulturelle tilbud: "Loven om alderdomsunderstøttelse fra 1891 havde åbnet muligheden for, at også private organisationer kunne tilbyde gamle ophold på alderdomshjem mod betaling af den understøttelse, som de gamle havde fået bevilget efter ansøgning hos kommunen. Dette betød, at Ensomme Gamles Værn kunne åbne tre mindre alderdomshjem i 1911, 1912 og 1915. Beboerne havde eget værelse og kunne medbringe egne møbler. Der hørte have til, som man kunne nusse rundt i. Der blev lagt vægt på, at der var en hjemlig atmosfære" (p. 29). De tre hjem satte derudover en standard for alderdomshjemmene, som lå langt over, hvad kommunerne kunne tilbyde. På sæt og vis har EGV i hele sin levetid derfor bidraget til at sætte fokus på ældreplejen, og over tid også bidraget til at professionalisere hele plejeområdet for ældre.

Bogens suverænt mest interessante kapitler, set fra et historisk perspektiv, er: "Værdig og uværdig trængende", "Alderdomshjem til værdig trængende" og ikke mindst "Filantropien og de gamles sag". Her får man et levende indtryk af, hvordan datidens gamle, fattige og ensomme levede. I det lys kan man tydeligt se, at til trods for at der i dag er rigtig mange tiltrængte forbedringsmuligheder for ældrebefolkningen, kan det slet ikke sammenlignes med den nød og elendighed blandt gamle, der eksisterede i begyndelsen af 1900-tallet.

Bogens øvrige kapitler om EGV handler mest af alt om organisatoriske trakasserier, magtkampe om foreningspolitikken og ind i mellem en svindelsag eller to. Undtagelsen er kapitlet:

"Aldersunderstøttelsens vej fra nåde til ret", der på glimrende vis redegør for baggrund, og eftervirkninger af den universelle folkepensions vedtagelse i 1956. Især hvordan ledende mænd i og omkring EVG spillede en helt afgørende rolle i dette velfærdspolitiske mesterværk. Rigtig mange mener, at den nuværende velfærdsstat direkte kan adresseres til denne lov.

Uanset at man kan være kritisk over for noget af EGV's gøren og laden gennem de seneste 110 år, er det godt, at organisationen nu har fået sin egen historie. Det har den fortjent, og det er gjort godt.

Ældresagen lever i dag i bedste velgående og Fonden Ensomme Gamles Værn støtter stadig forskning, sociale projekter og formidling med opmærksomhed på forholdene for marginaliserede grupper som flygtninge og indvandrere, hjemløse og andre i socialt udsatte situationer.

Med disse ord skal bogen varmt anbefales dem, der ønsker at sætte sig mere grundigt ind i mange ældres leveforhold de seneste godt hundrede år.

NB. Bogen findes for øvrigt gratis på nettet i form af en pdf-udgave (<https://egv.dk/publikationer/519-gamlesagen-mellem-filantropi-og-velfaerdsstat-ensomme-gamles-vaern-1910-2020>).

[Historie-online.dk, den 15. december 2020]